

Kuka on syyllinen?

Venäjä jatkaa järjetöntä hyökkäyssotaansa Ukrainassa. Tätä kirjoitettaessa julkinen keskustelu sodasta on keskittynyt Ukrainan vastahyökkäyksestä spekulointiin, F-16-hävittäjien lähettämiseen Ukrainan avuksi sekä Ukrainan kautta Venäjän puolelle Belgorodin alueelle tehtyihin iskuihin. Lisäksi on käyty suorastaan filosofista pohdintaa siitä, onko Venäjän edes teoriassa mahdollista vallata Bahmutia, jos koko kaupunkia ei yli yhdeksän kuukautta kestäneen ankaran taistelun jälkeen käytännössä enää ole olemassa. Näiden tapahtumien varjossa uutiskynnyksen ylitti *The New York Times*issa julkaistu Yhdysvaltojen tiedustelun yllättävä arvio, että Ukraina ehkä sittenkin oli toukokuun alussa Kremliin tehdyn epäonnistuneen lennokka-iskun takana.

Niin Belgorodin kuin Kremlinkin iskut liittyvät yhä pitenevään sarjaan tämän sodan yllättäviä tapahtumia, joihin aiemmin ovat kuuluneet esimerkiksi Nord Stream -kaasuputkien ja Krimin sillan räjäytykset sekä Puolan puolelle pudonnut ohjus. Jossain määrin samaan sarjaan voitaneen liittää myös henkilöihin kohdistuneet pommi-iskut eri puolilla Venäjää. Niissä ovat kuolleet ainakin euraasialaisuuden ideologin Aleksandr Duginin Darja-tytär, so-tabloggari Maksim Fomin, joka tunnettiin myös nimellä Vladlen Tatarski, sekä nationalistisen kirjailijan ja presidenttiehdokkuudestaan haaveilevan Zahar Prilepinin henkivartija. Prilepin, joka aikanaan oli myös Duginin puoluetoveri sittemmin kielletyssä kansallisbolševistisessä puolueessa, itse selvisi iskusta, vaikka haavoittuikin vakavasti.

Tällaisia yksittäisiä ja yllättäviä sotaan liittyviä tapahtumia yhdistää se, että niitä seuraa välittömästi laaja spekulointi tekijästä. Ensimmäiset arviot eivät aina ole kovin analyttisiä, vaan saattavat tulla selkärangasta varsin tunnepitoisina. Venäjältä kantautuu aina Ukrainaa ja sen läntisiä kumppaneita syyttäviä viestejä, ja vastaavasti Venäjän rajojen länsipuolella oletetaan usein syyllisen löytyvän Kremlistä. Kun oma valinta syyllisestä on tehty, sille haetaan tukea erilaisin argumentein. Tunnetun kliseen mukaan totuus on sodan ensimmäinen uhri, ja monissa tapauksissa se taitaakin jäädä ainakin suurelle yleisölle selviämättä.

Kun ensi shokista on selvitty, alkaa syyllisten etsintä hyötynäkökohdan pohjalta. Ajatuksena on, että iskun on varmaankin tehnyt se, joka siitä eniten hyötyy. Voi kysyä, miten tuottavaa sekään lopulta on. Tällaisten iskujen seuraukset ovat usein niin arvaamattomia, että etukäteen voi olla mahdoton ennakoida, kuka niistä lopulta hyötyy eniten – vai hyötyykö kukaan. Iskujen tekijät ottavatkin melkoisen riskin, että seuraukset yllättävät heidät itsen-

säkin. Jo klassiseksi muodostunut esimerkki on itse hyökkäys Ukrainaan 24.2.2022, vaikka sen tekijästä ei epäselvyyttä olekaan. Sen kerrannaisvaikutukset ovat olleet niin moninaiset, mukaan lukien vaikkapa Suomen päätyminen Naton jäseneksi, että monet niistä eivät varmasti olleet hyökkäyksen käynnistäjän intresseissä. Aseteollisuus ja jotkin sähkötyöt lienevät niitä harvoja hyötyjiä.

Jos hyötynäkökohdan arvioiminenkaan ei auta meitä löytämään syyllisiä iskuihin niin mikä sitten? Ehkä ei mikään, mutta jos se jotenkin on mahdollista, niin analyttisen tietoon perustuvan tutkimuksen avulla. Tiede ei ensin valitse kantaansa ja sitten hae sille tukea, vaan kerää datan ensin ja tekee johtopäätökset siihen perustuen. Tieteellistä tietoa tarjoo taas tämäkin *Idäntutkimuksen* vapaan teeman numero, joskin vaihteeksi vähemmän Venäjän Ukrainaa vastaan käymään sotaan liittyen.

Sasha Mäkilän vertaisarvioitu artikkeli syventyy suomalaisten kapellimestarien kokemuksiin Pietarin ja Leningradin konservatorion opinnoissaan 1970-luvulta 2010-luvulle. Kirjoittaja, joka on itsekin opiskellut Pietarissa, pureutuu autoetnografista tutkimusotetta hyödyntäen itsensä ja viiden muun kapellimestarioppilaan kokemuksiin Pietarin konservatorion käyttämästä orkesteriohjelmistosta. Mäkilä tekee myös sen ehkä joillekin hieman yllättävänkin sivuhuomion, että venäläisiä opettajia pidettiin laajasti lämpiminä, ja heidän pedagogisia taitojaan arvostettiin.

Sotaa Ukrainassa sivuavia juttujakin numero toki sisältää. Teemu Oivon essee on yksi ensimmäisistä tieteellisistä puheenvuoroista Suomessa niin sodan seurauksista ympäristökusteluihin Venäjällä kuin Venäjän mediaan ylipäätään. Sodan murheellisiin seurauksiin ovat kuuluneet niin massiivisesti kasvaneet ympäristöongelmat Ukrainassa kuin ympäristöagendan hautautuminen ”erikoisoperaatioon” suoraan liittyvien asioiden alle Venäjällä. Oivon analyysi venäläisistä ympäristöaiheisista Telegram-kanavista osoittaa, että ainakin ne ovat palanneet kirjoittamaan samoista aiheista kuin ennen sotaa. Seuraajia kanavilla toki on vain murto-osa siitä, mitä esimerkiksi sotabloggereilla.

Ismo Björnin ja Pirjo Pölläsen kolumni nostaa esiin sodan seurauksena mahdottomaksi käyneen Venäjä-yhteistyön. Saman teeman ympärillä toisesta näkökulmasta pyörii uudella haastatteluosastolla Pia Koivunen, joka haastattelee Neuvostoliiton historiaa ja Stalinia jo kylmän sodan aikana tutkinutta Geoffrey Robertsia. Taideosastolla Mika Pylsy esittelee Tallinnassa Kumun taidemuseossa kesän yli esillä olevan ukrainalaisen avantgarden näyttelyn. Lisäksi numero sisältää Anni Reuterin ja Kristiina Häikiön väitöskurssit, Pauliina Lukinmaan arvostelun Radžana Bujantujevan Venäjän LHBT-aktivismia käsittelevästä kirjasta sekä Elina Kahlan arvostelun Heta Hurskaisen ja Teuvo Laitilan kirkkoja ja politiikkaa Ukrainan ja Venäjän suhteissa ruotivasta teoksesta. Ajankohtaisissa tapahtumaraporteissa Eeva Kuikka esittelee Yalen yliopistossa pidetyn konferenssin venäläisestä asuttajakolonialismista, Marina Vituhnovskaja-Kauppala rakennusperintöä ja sotaa käsitelleen seminaarin taidehistorioitsija Lars Petterssonia muistellen sekä Sofia Schulgin tämänkeväisen Slavistipäivän.

Syksyllä on ilmestymässä *Idäntutkimuksen* Raha-teeman numero. Siihen ehtii vielä tarjota ei-vertaisarvioituja juttuja, joiden käsikirjoitusten takaraja on 4.8.2023. Vuoden viimeinen numero, Tieto ja valta, kutsuu kirjoittajia pohtimaan tiedon imperialismiin, kolonialismiin ja episteemisen epäoikeudenmukaisuuden kysymyksiä samoin kuin reflektoimaan tiedontuotannon murrosta, jonka Venäjän hyökkäyssota on niin Suomessa kuin muuallakin aiheuttanut. Siihen ovat tervetulleita esimerkiksi erilaiset tutkimuksen dekolonisaatiota käsittelevät kirjoitukset. Vertaisarvioitujen artikkelien takaraja Tieto ja valta -numeroon on 18.8.2023,

ja muiden juttutyyppeiden 6.10.2023. Kaikkiin numeroihin saa lisäksi aina mielellään tarjota myös teeman ulkopuolisia juttuja. Esimerkiksi hankkeiden ympärille voidaan rakentaa myös omia teemanumeroita.

Tämänkertaisen lukupaketin myötä toivotan *Idäntutkimuksen* lukijoille mukavaa kesää!

Helsingissä 26.5.2023

Mika Perkiömäki